

In memoriam Martinu Kiriginu (1908.-2001.) Zaljubljenik liturgije

Poznati liturgičar, zauzeti i neumorni promicatelj liturgijske ideje i obnove kod Hrvata, benediktinac o. Martin (Josip) Kirigin, preminuo je 7. studenoga 2001. u samostanu sv. Kuzme i Damjana na Čokovcu (o. Pašman). Pokopan je 8. studenoga u samostanskoj grobnici. Rođen je u Mircima na Braču 14. prosinca 1908. Na krštenju je dobio ime Josip. Gimnaziju je pohađao u Sjemeništu u Splitu, a Teološki fakultet u Ljubljani. Biskup Miho Pušić zaređio ga je za svećenika u Supetru 29. lipnja 1931. godine.

Josip je već u djetinjstvu imao sreću da je mogao sudjelovati u bogatim liturgijskim obredima u rodnoj župi Mircima. Naime, u mnogim našim župama, posebno u biskupijama uz jadransku obalu, postoji duga tradicija bogatog liturgijskog i paraliturgijskog života i aktivnog sudjelovanja vjernika u tim obredima. Na poseban način to je prisutno u župama na našim otocima. Stoga ne čudi da se u Josipa već u njegovu djetinjstvu rodila ljubav prema liturgiji.

Za vrijeme studija u Ljubljani poblize je upoznao euharistijski pučko-liturgijski apostolat Pija Parscha, što će imati veliki utjecaj na kasnije Josipovo liturgijsko djelovanje, koje će dobrim dijelom biti nadahnuto upravo apostolatom toga poznatog austrijskog promicatelja liturgije. To je razlog da je u Ljubljani njegova ljubav prema liturgiji dobila nove poticaje, a njihov plod je radnja koju je Josip napisao kod profesora Fr. Lukmana: *Učinci Euharistije u misnim sekretama i postkomunijima*.

Biskup Pušić don Josipa je odmah nakon ređenja imenovao kapelanom i kornim vikarom u katedralnoj župi te katehetom svih škola u Hvaru. Revno i zauzeto obavljao je povjerene mu službe, a uz to je vodio i *Djevojačko društvo Srca Isusova* i udruge križara. U Hvaru ubrzo dolazi do izražaja njegovo liturgijsko usmjerenje. Počinje pisati i objavljivati svoje članke o liturgiji. Pisao je u splitskom *Križu na Jadranu*, sarajevskoj *Vrhbosni* i zagrebačkom *Duhovnom životu*. Suradivao je i u raznim orlovskim listovima, i to uglavnom prevodeći sa slovenskog jezika. Vjerojatno najvažniju ulogu u promicanju

liturgijskog apostolata u Crkvi u Hrvata tih je godina imao časopis *Život s Crkvom*, koji je u Hvaru pokrenuo don Josip. Prvi broj izišao je o prvoj nedjelji došašća 1934. godine. Časopis je izlazio osam godina, od 1934. – 1942. Prve tri godine izlazio je kao tjednik, a posljednjih pet godina kao mjesečnik s dodatkom *Sveta Misa*. Don Josip ga je uređivao do kolovoza 1938., kada stupa u benediktinski samostan Emaus u Pragu. Glavni cilj časopisa *Život s Crkvom* bio je poučiti vjernike kako se živi, osjeća, moli, žrtvuje i raste s Crkvom u liturgiji. Posebno je promicao razumijevanje mise i aktivno sudjelovanje vjernika u njoj, dajući im u ruke liturgijske tekstove. Taj časopis je u širenju liturgijskog apostolata bio pod jakim utjecajem Pija Parscha i o. Augustina Gemellija, te je stoga u mnogočemu sličan njihovim liturgijskim časopisima, iz kojih je donosio mnogo prijevoda, ali je objavljivao i originalne radove. *Život s Crkvom* pisao je o svim liturgijskim problemima koji su u to vrijeme bili aktualni, a posebno o subjektivnoj i objektivnoj pobožnosti, liturgijskim molitvama, liturgijskom jeziku, o ispravnom štovanju presvete Euharistije, aktivnom sudjelovanju vjernika u misi, o onome što treba moliti za vrijeme mise, o pričesti za vrijeme mise, o udjelu vjernika laika u liturgiji časova, o crkvenom pjevanju i drugim problemima. Mnogi članci pisani su u pravom liturgijskom i pučkom duhu. Ovaj časopis može biti ponos hrvatskoga liturgijskog pokreta, a zasluga je to ponajprije njegova prvog urednika, mladog svećenika don Josipa Kirigina.

Don Josip je veoma zaslužan za održavanje Prvoga hrvatskog liturgijskog kongresa u Hvaru 1936. i Drugog u Splitu 1938. godine. Kongres u Hvaru zasjedao je tri dana i imao je oko 100 sudionika. Održano je 11 predavanja o važnosti liturgije, a jedan od predavača bio je i don Josip. Predavanja, rezolucije i zaključci Kongresa razbudili su veći interes za liturgijsku obnovu i ujedinili sve snage na liturgijskom polju. U Hvaru je tada pod pokroviteljstvom biskupa Mihe Pušića utemeljen *Odbor za promicanje liturgijske obnove u hrvatskom narodu*, a don Josip mu je bio tajnik. Odbor je trebao propagirati i provoditi rezolucije Kongresa i s uredništvom *Života s Crkvom* odrediti način daljnjeg uređivanja časopisa. Kongres u Splitu bio je posvećen misi, te je pridonio njezinu boljem razumijevanju i aktivnijem sudjelovanju vjernika u njoj. Kongres je imao oko 200 sudionika, a održano je 10 predavanja.

Na Kongresu u Hvaru preporučeno je da se slični liturgijski sastanci održavaju u pojedinim biskupijama. Utemeljeni *Odbor za promicanje liturgijske obnove u hrvatskom narodu* trebao je koordinirati rad na toj obnovi. Glavni inicijator i organizator liturgijskih aktivnosti bio je tajnik Odbora don Josip. Tih godina su u

svrhu promicanja liturgijske obnove diljem Hrvatske održana mnoga liturgijska predavanja. Najviše ih je, 1937. i 1938. godine, održao upravo don Josip, čak oko stotinu. Nastavilo se i s liturgijskim kongresima: Treći liturgijski kongres održan je u Đakovu 1939. Tema je bila: Sakramenti krštenja i potvrde. Četvrti je bio u Zagrebu 1940. godine, a raspravljalo se o Kristovu svećeništvu u čovječanstvu. Diljem Hrvatske održavani su razni liturgijski sastanci, liturgijski tjedni i dani, pučki kongresi. Na njima se raspravljalo o mnogim liturgijskim pitanjima i donesene su važne odluke i rezolucije, koje su svakako dale znatan prinos liturgijskoj obnovi.

Don Josip je bio zaljubljenik liturgije. Bio je svjestan da je znatan utjecaj na razvoj bogatog liturgijskog života u hrvatskim biskupijama uz Jadran imao veliki broj benediktinskih samostana, kojih je u na tom prostoru od 12. do 14. stoljeća bilo čak oko stotinu. U želji da što dublje upozna duh i bit liturgije, uz dopuštenje svojega biskupa Mihe Pušića, u kolovozu 1938. odlazi u benediktince, u samostan Emaus u Pragu, gdje je dobio redovničko ime Martin. Nacisti su 1942. protjerali benediktince iz Praga i zatvorili samostan, pa Martin odlazi u Rim, gdje na *Papinskom institutu kršćanske arheologije* upisuje postdiplomski studij, te već 1944. brani doktorsku tezu *Ruka Božja u kršćanskoj ikonografiji*.

Nakon rata ponovno je boravio u praškom Emausu ali kratko, jer su komunisti uskoro zatvorili samostan. Odatle dolazi u Maribor i obnavlja benediktinski priorat, koji je već sljedeće godine prenesen u Opatiju. Tada je na prijedlog nadbiskupa Mihe Pušića kod benediktinaca u Opatiji privremeno ustanovljeno *Središte liturgijskog apostolata*, koje je imalo nekoliko uvaženih članova, ali je o. Martin bio glavni promicatelj njegova rada. Iz Opatije je o. Martin odlazio u Rijeku i na teologiji predavao liturgiku, patrologiju i kršćansku arheologiju. Nakon deset godina provedenih u Opatiji, o. Martin s još dva subrata dolazi na Čokovac na Pašmanu i obnavlja zapušteni samostan. Neko vrijeme vodio je župu Tkon, zatim župu Pag i konačno župu Biograd na moru. Kao župnik bio je veoma zauzet te je razbudio vjerski i liturgijski život u tim župama. Na Teologiji u Zadru predavao je liturgiku, dok je ta Teologija djelovala. Neko vrijeme bio je i njezin rektor.

U Zagrebu je u listopadu 1955. imenovan *Interdijecezanski liturgijski odbor (ILO)*, koji se trebao brinuti za cjelokupnu liturgijsku obnovu u cijeloj državi. Predsjednik mu je bio dr. Franjo Šeper, a članovi naši najpoznatiji liturgičari. Na prvom sastanku ILO-a početkom 1956. konstituiran je njegov *Radni odbor*; predsjednik mu jer bio dr. F. Šeper, potpredsjednik o. dr. M. Kirigin, tajnik dr. I. Škreblin. ILO je pokrenuo raznoliku liturgijsku aktivnost. Preporučio

je episkopatu da crkvenu godinu 1956./57. proglase *Misnom godinom* te donio praktične preporuke kako je proslaviti. Godine 1959. pokrenuo je liturgijsko-pastoralni časopis *Služba Božja*, a izdavao je i časopis za puk *Molite braćo*, s prilogom *Sveta Misa*. ILO je priredio i *Vodič za djelatno sudjelovanje vjernika u svetoj Misi*, koji je Biskupska konferencija proglasila obvezatnim za naše biskupije. Koncem 1961. za predsjednika ILO-a imenovan je biskup Alfred Pichler. Značajnu ulogu u liturgijskoj obnovi kod nas u tijeku i poslije Sabora odigrali su poznati *Svećenički tečajevi* u Zagrebu, koje od 1961. organizira Katolički bogoslovni fakultet. Sljedeća četiri tečaja obrađivala su liturgijsko-pastoralna pitanja, a organizirani su na poticaj i uz suorganizaciju ILO-a. Prvi je održan u veljači 1962., a raspravljalo se o *Vodiču*, sa željom da se pomogne njegova praktična primjena u životu vjernika. Sljedećih godina održana su još tri slična liturgijska tečaja za svećenike. Drugi, homiletsko-liturgijski, održan je u veljači 1963. Treći je održan u veljači 1964., koji je u cijelosti bio posvećen Konstituciji o svetoj liturgiji *Sacrosanctum Concilium* Drugoga vatikanskog sabora. Komentirali su je u sedam predavanja naši biskupi, aktivni sudionici Sabora. ILO je organizirao i četvrti tečaj, u veljači 1965., o liturgiji i katehezi. Očito je da je ILO odigrao veoma važnu ulogu u promicanju liturgijske obnove i da je u tom vidu razvio višestruku aktivnost. U svim ovim aktivnostima veoma značajnu pokretačku i organizacijsku ulogu imao je o. Martin kao tajnik *Radnog odbora ILO-a*.

Kad je godine 1970. Biskupska konferencija Jugoslavije restrukturirala ILO u *Hrvatsko liturgijsko vijeće*, koje je konačno konstituirano 1973., o. Martin po osobnoj odluci nije više bio član Vijeća. Ipak se i dalje svojim brojnim predavanjima, člancima i knjigama nastavio plodno i zauzeto djelovanje na liturgijskoj obnovi. Svoje radove je objavljivao u *Vjesniku đakovačke biskupije*, *Službi Božjoj*, *Molite braćo*, *Bogoslovskoj Smotri*, *Vrelu života*, *Crkvi u svijetu*, *Mariji*, *Liturgijsko-pastoralnom listiću*, benediktinskom biltenu *Naša prisutnost - Mir naš*. Izdao je i nekoliko vrjednih knjiga. Ciklostilom u dosta velikoj nakladi izdao je razmatranja *Moja misa*, Rijeka 1956-1957., *Moj časoslov*, Rijeka, 1958. Tiskom izdao je sljedeće: *Dva stola I-V* (biblijsko-liturgijska razmatranja za svaki dan), Tkon-Ćokovac, 1970.-1971., *Pomolimo se* (razmatranja nad zbornim molitvama), Tkon-Ćokovac, 1992., *Po Kristu - Amen* (razmatranja nad darovnim i popričesnim molitvama), Tkon-Ćokovac 1993. Samostan Ćokovac je ove 2001. godine u povodu 70. obljetnice njegova svećeništva objavio *Izabrane dijelove razmatranja o misnom slavju*. O. Martin je napisao i opširni komentar Konstitucije o liturgiji *Sacrosanctum Concilium*, Zagreb, 1985. godine. Na hrvatski

je preveo nekoliko vrijednih dijela: R. Guardini, *Sveti znakovi*. Objavljeno u nastavcima u *Duhovni život*, Zagreb VI (1934.) 2, 90-99; 3, 159-170; 4, 225-236; 5, 289-294; 6, 351-356. Djelo je izdano i ciklostilom, Zagreb, 1957., I. Herwegen, *Sveti Benedikt. Lik i djelo*, Zadar, 1969., M. Magrassi, *Kristom zahvaćeni*, Čokovac, 1978., A. Lentini, *Sveti Benedikt*, Rijeka, 1980.

U znak priznanja i zahvalnosti za njegov dugogodišnji predani rad na promicanju liturgijske obnove i brojne članke objavljene u *Službi Božjoj*, uredništvo ovog časopisa priredilo je poseban zbornik u čast o. Martinu, koji nosi naslov: *logos kai mysterion. Spomenspis prigodom 80. obljetnice rođenja O. Martina Kirigina, O. S. B., Makarska, 1989.*

O. Martin bio je i prije Drugoga vatikanskog sabora uvjeren u ono što je taj Sabor izričito naglasio, da je naime "liturgija vrhunac ka kojemu teži djelatnost Crkve, i ujedno izvor iz kojega proistječe sva njezina snaga... Iz liturgije dakle, osobito iz euharistije, kao s izvora, izliva se na nas milost te se s najvećim uspjehom postizava ono posvećenje ljudi i proslava Boga u Kristu, prema čemu se, kao prema svojoj svrsi, stječu sva druga djela Crkve"(SC 10). Zato se trudio da i sam živi s Crkvom u liturgiji, i istodobno je žarom zaljubljenika u liturgiju upotrijebio sve svoje velike sposobnosti da i druge, svećenike, redovnike, redovnice i vjernike oduševi i privuče liturgiji te ih uvede u bogatstvo liturgijskih slavlja i tako im pomogne da, aktivnim sudjelovanjem u njima, crpe iz tog božanskog vrela obilje Božjih darova i milosti. Zato je o. Martin, uz dr. Ivana Merza i druge naše poznate promicatelje liturgijske obnove, dao veliki prinos duhovnoj obnovi hrvatskog naroda, obnovi koja se temelji na životu s Crkvom u liturgiji.

O. Martin je shvatio da već "zemaljskom liturgijom sudjelujemo predokusom u onoj nebeskoj liturgiji koja se slavi u svetom gradu Jeruzalemu, kamo kao putnici težimo, gdje Krist sjedi Bogu zdesna kao službenik svetišta i pravoga šatora..."(SC 8). Vjerujemo da o. Martin već slavi nebesku liturgiju i da "sa svim četama nebeske vojske pjeva Gospodinu pjesan slave...", odakle svi mi "očekujemo Spasitelja Gospodina našega Isusa Krista, da se, kad se pojavi on, naš život, i mi zajedno s njime pojavimo u slavi"(SC 8).

Marin Škarica